

Х. В. Бондар

Житомирський державний університет

імені І. Франка

Науковий керівник:

к.ф.н., доц. Жуковська В. В.

ДИСТИНКТИВНІ ОЗНАКИ АНГЛОМОВНОГО АВІАЦІЙНОГО ДИСКУРСУ РАДІООБМІНУ

Постановка проблеми. Загальновідомим є той факт, що комп'ютерні технології, наука та техніка всіх напрямків стрімко розвиваються. Virізняється своїм швидким темпом розвитку і сфера авіації, що наразі користується неабиякою популярністю серед мовознавців. Особлива увага приділяється англійському авіаційному дискурсу радіообміну, що virізняється певними дистинктивними ознаками.

Актуальність дослідження полягає у вивченні особливостей англійського авіаційного дискурсу радіообміну, що поки не знайшли вичерпного відображення у лінгвістичній літературі.

Мета нашої статті полягає у виявленні дистинктивних ознак англومовного авіаційного дискурсу радіообміну.

Поняття дискурсу є одним із головних у сучасній лінгвістиці та розглядається також з точки зору риторики, семіотики та філософії. Слід зазначити, що наразі не існує єдиного визначення цього поняття, адже різні мовознавці пропонують власні підходи до тлумачення «дискурсу». Для кращого розуміння вищезгаданого поняття варто розглянути декілька його визначень.

М. Л. Макаров визначаючи вищезгадане поняття підтримував позицію

Д. Шифрін, на думку якого, дискурс визначається як мова, що є дещо вищою за речення та словосполучення [6: 84]. В.А. Звєгінцев, у свою чергу, акцентує увагу на смисловому зв'язку, вважаючи, що дискурс – це результат поєднання двох або більше речень, що пов'язані між собою смислом [3: 170]. Т.М. Ніколаєва схиляється до тієї думки, що дискурс – є багатозначним терміном та часто використовується в омонімічних значеннях. Досліджене поняття є аналогічним до зв'язного тексту, діалогу чи декільком висловлюванням, що пов'язані мовленнєвою поведінкою або ж смислом [9: 467].

У роботах Т.А. ван Дейка представлено когнітивне розуміння дискурсу, у якому він трактується як взаємодія між дійсністю та мовою. Власне кажучи, це і є гарантією розуміння навколишнього світу. Головною характеристикою подібного дискурсу є уявлення про ту чи іншу ситуацію, а не про саму ситуацію [2: 154]. О.С. Кубрякова також пояснює дискурс, як

когнітивний процес, що взаємопов'язаний із мовленнєвою поведінкою [5: 26].

Не варто залишати поза увагою визначення цього поняття Н.Д. Арутюнової. З її точки зору, дискурс – це текст, що поєднує у собі психологічні, соціокультурні та екстралінгвістичні фактори; це мовлення, що є цілеспрямованою соціальною дією. Дискурс – це мовлення «занурене в життя» [1: 137]. Не менш важливим є визначення М.Л. Макарова, що зосереджує свою увагу на тому, що дискурсу притаманна інтерактивна природа, діалог та взаємодія. Це, так зване, соціолінгвістичне утворення, що з'являється через адресанта та адресата у певних комунікативних ситуаціях [6: 54].

Під англійським авіаційним дискурсом, розуміють ті чи інші англомовні тексти, що пов'язані зі сферою авіації. У свою чергу під радіообміном розуміють об'єднання лексичних, граматичних та фонетичних одиниць мови, що зазвичай використовуються в діалогічному мовленні між учасниками повітряного руху [7: 123].

Варто зазначити, що на відміну від мови щоденного використання, мова радіообміну має певні особливості в інтонації, вимові, швидкості мовлення та граматичній структурі. Міжнародна організація цивільної авіації акцентує увагу на тому, що дискурс англійського авіаційного радіообміну повинен відповідати двом вимогам: однозначності та стислості. Радіообмінний дискурс вирізняється насиченістю числівниками, термінологією та структурованістю. Можна сказати, що радіообмін містить у собі мовленнєві акти, що реалізуються у діалозі, що передбачає швидку реакцію мовців. Головний принцип подібного мовлення – економність висловлювань [7: 23].

Для досягнення повного взаєморозуміння під час інтернаціональної авіаційної комунікації, у якій англійська мова зазвичай виконує роль посередника, сказане повинне відповідати таким характеристикам як:

- чіткість або ж точне відокремлення мовних засобів, що через подібність можуть викликати непорозуміння;
- лаконічність, що характеризується стислим викладом висловлення, при використанні найменшої та найточнішої кількості мовних засобів;
- однозначність, що виражається використанням мовних засобів, що не мають багато значень [4: 64].

Для більш детального вивчення, розглянемо дистинктивні ознаки англійського авіаційного дискурсу радіообміну на фонетичному, граматичному та лексичному рівнях.

Слід зазначити, що фонетичний рівень англійського авіаційного дискурсу не є достатньо дослідженим. Як було зазначено вище, англійська мова є мовою-посередником, що забезпечує комунікацію між різними національностями. Представники різних спільнот мають дещо свої особливості у вимові англомовних слів, саме тому офіційно не визнано одного найкращого варіанту англійської мови. Найголовнішим завданням є

забезпечення зрозумілості навіть при неідеальній вимові, що з'являється через акцент мовця.

Дистинктивними граматичними ознаками англомовного авіаційного дискурсу є:

- 1) незначна кількість заперечних речень;
- 2) неповні речення, у яких зазвичай немає підмета;
- 3) використання спонукальних речень замість заперечних;
- 4) максимальне уникнення модальних дієслів;
- 5) обмежене використання прийменників та займенників;
- 6) використання теперішнього простого, теперішнього тривалого та майбутнього часів;
- 7) можливе опущення дієслів-зв'язок та допоміжних дієслів.

Англійський авіаційний дискурс радіообміну вирізняється наступними лексичними дистинктивними ознаками:

- 1) повне уникнення емоційно-забарвленої лексики, з використанням метафор, жаргонів та лексем, що мають непряме значення [10: 46];
- 2) використання лексем, яким не притаманна полісемія;
- 3) числа обов'язково вимовляються по цифрах, для забезпечення кращого сприйняття [12: 23];
- 4) використання спеціальних фраз для характеристики мети комунікації;
- 5) використання спеціальних слів та словосполучень, що допомагають зробити висловлювання лаконічнішим [10: 92].

6) використання аббревіатур та скорочень трьох видів: складні, буквені скорочення та урізані слова. Буквені скорочення, як правило, найчастіше використовуються в текстах задля створення стислого тексту. Вищезгадані скорочення утворюються за допомогою збереження лише першої літери (В – багаж). Словосполучення також можуть скорочуватися, при їх скороченні вони вимовляються по літерах, так само як вони звучать в алфавіті (с.т.м. – control terminal centre – контроль термінального центру). Неодноразово зустрічаються словосполучення у яких скорочується лише перше слово, а друге залишається без змін (D – day – день початку операції) [8: 15].

Отже, окресливши дистинктивні ознаки англомовного авіаційного дискурсу радіообміну, можна зробити висновок, що цей різновид дискурсу має свою специфіку, що є цікавим об'єктом для подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н. Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. — М.: 1990. — 136 с.
2. Дейк Т. А. ван Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк. — М., 1989. — 312 с
3. Звегинцев В. А. Предложение и его отношение к языку и речи / В. А. Звегинцев. — М., 1976. — 309 с.
4. Ковтун О. В. Сутність професійно-мовленнєвої діяльності авіаційних операторів / О. В. Ковтун //
5. Гуманізація навчально-виховного процесу. — 2010. — № 51. — С. 3–14. Кубрякова Е. С. Виды пространства и дискурса / Е. С. Кубрякова, О. В. Александрова // Категоризация мира : пространство и время. Материалы научн. конф. — М. : Изд-во Моск. ун-та — С.15–26
6. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / М. Л. Макаров. — М. : Гнозис, 2003. — 280 с.

7. Мальковская Т. А. Англо-русские соответствия в языковой структуре радиообмена в режиме общения пилот-авиадиспетчер: дис. канд. филол. наук: 10.02.20 / Т.А. Мальковская. Пятигорск, 2004. – 163 с.
8. Марассанов В. П. Англо-русский словарь по гражданской авиации – М.: Скорпион Россия, 2006. – 560 с.
9. Николаева Т. М. Краткий словарь терминов лингвистики текста / Т. М. Николаева // Новое в зарубежной лингвистике. Лингвистика текста. – М. : Прогресс, 1978. – Вып. № – С. 467–472.
10. Emery H. Plane English, Plain English / Henry Emery // English Teaching Professional. –2008. – № 56 – с. 46–47.
11. Manual of Radiotelephony (Doc 9432 AN/925) / International Civil Aviation Organization. – Montreal, 2006.